

KATONA ALEXANDRA (1997) Szeged

KATONA ALEXANDRA

Medialitás és gyerekirodalom

L'Harmattan, 2021

A Károli Gáspár Református Egyetem *Medialitás és gyerekirodalom* című tanulmánykötete (Hermann Zoltán, Lovász Andrea, Mészáros Márton, Pataki Viktor és Vincze Ferenc szerkesztésében) a Gyerek- és Ifjúsági Irodalmi Kutatócsoport egyéves projektjének és az azt lezáró konferencia-előadásnak eredményeit tartalmazza. A kötet egyik legnagyobb értéke a medialitás fogalmának többirányú megközelítésében rejlik: nemcsak a gyerekirodalom múltbéli és jelenlegi médiumairól, közvetítési lehetőségeiről van szó, hanem arról, hogy a gyerekirodalmi szövegekre is tekinthetünk médiumként. Tehát a gyerekirodalom, miközben szöveggént maga is igényli a közvetítettséget, a benne rejlő üzenettel maga is közvetítendő válik – ez az áttételesség pedig az értelmezés széles spektrumát nyitja meg, amelyet a kötet szerzői ki is használnak.

A medialitás fogalmát Marshall McLuhan „az emberi érzékek kiterjesztéseként” definiálja, míg Heidegger antropológiai értelmezése szerint a médiumok használata valamilyenfajta hiány – például a felnőttekhez képest a gyerekek szellemi és testi hiányainak – betöltésére irányul. A kötet előszava e két értelmezés mentén jelöli ki a medialitás és a gyerekirodalom kapcsolódásának lehetséges pontjait, amelyet tizenkét esettanulmányban jár körül. A kötet célja nem a gyerekirodalom és a medialitás – talán kimeríthetetlenül gazdag – kapcsolatrendszerének teljes körű leírása, sokkal inkább kezdő lökés akar lenni: „Válaszokat keresünk, a párbeszéd lehetőségeit” – olvashatjuk a szerkesztők előszavában. Úgy gondolom, ezt a célkitűzést maradéktalanul teljesítette: mind válaszok, mind további – fontos és aktuális – párbeszédre hívó kérdésvetések bőven találhatóak a kötetben szereplő tanulmányokban.

A témaválasztás igen sokszínű: a filmadaptáció jelentésmódosító ereje (Sághy Miklós írása Móricz Légy jó mindhalálig című regényének filmes feldolgozásairól), valamint Hansági Ágnes és Vojnics-Rogics Réka sajtótörténeti munkái mellett médiumként jelennek meg az egyes

gyerek- és ifjúsági irodalmi műfajok is: Nagy Gabriella Ágnes tanulmányában az állatmese antropomorf-didaktikus beszédmódja, Pataki Viktornál Oravecz Imre *Máshogy mindenki más* című kötetnek recepciótörténetén keresztül a gyerekvers olvashatóságának és kanonizációjának problémája, Hermann Zoltán írásában pedig a cserkész- és úttörőregények politikai ideológiákat közvetítő szerepe kerül terítékre. A kötetben találunk olyan tanulmányokat is, amelyek multimediális műfajokkal foglalkoznak, ilyen például Mészáros Mártonnak a Thienemann Tivadar médiumalapú műfajdefinícióját és az elsődleges szóbeliség sajátosságait a slam poetry hibrid műfajiságára kiterjesztő tanulmánya, vagy szintén az ő írása az illusztrált gyerekverskötetek befogadásának kérdéseiről, és persze Vincze Ferenc nagyszerű dolgozata, amelyben az Asterix-képregénysorozat egy részében az oralitás és az írásbeliség közötti váltás megjelenését vizsgálja. Kucserka Zsófia a gyerekirodalom definíciójának problémáját a gyerekirodalmi műfajokkal szembeni piaci, pedagógiai, pszichológiai és esztétikai elvárásrendszerek bemutatásával járja körül, míg Lovász Andreánál a gyerekirodalmi intézményrendszer hálózatelméleti megközelítésére, Kérchy Anna szövegében pedig a gyerekest-ábrázolás mediális aspektusainak bemutatására látunk példát.

A kötetben szereplő esettanulmányok válogatása elég esetlegesnek hat, hiszen a dolgozatok nincsenek tematikus blokkokba rendezve, azok sorrendisége azonban mintha egy tartalmi időbeli linearitásra épülne, bár egy-két helyen ez a rendezésvég is megzökkenni látszik: elsőként az állatmese mint ősi műfaj medialitása, majd egy modern, ám a római korban játszódó képregény elemzése, majd a szintén diakrón szálakat is mozgó Kérchy Anna-tanulmány és a két, 19–20. századi sajtót és populáris kultúrát tárgyaló szöveg, Nyilas Misi, Kádár-korszak, majd műfajelmélet, kortárs intézményrendszer, KAF, Oravecz és végül slam poetry. Úgy érzem, szerencsésebb lett volna akár a tanulmányok jellege, akár a medialitás irányá

szerint elrendezni a szövegeket – bár tény, hogy a műfaji és tematikus sokszínűség ebben egyáltalán nem játszott a szerkesztők kezére. A kötet megjelenése egyébként igényes, kézikönyvként kényelmesen használható, bár néhány esetben zavaró tényező lehet a képi illusztrációk elhelyezése, és hogy (valószínűleg pont az illusztrációk miatt) olykor több sornyi üres rész található egy-egy oldal végén.

A tanulmánykötet több szempontból is reprezentatív: miközben az esettanulmányok egy-egy speciális téma vagy szöveg köré szerveződnek, szinte minden szövegben felvetődnek olyan, a teljes gyerekirodalom-kutatást érintő alapkérdések, mint a gyerek- és ifjúsági irodalom fogalmi elkülönítésének módjai, vagy a *ki beszél?*, *ki olvas?* és – leginkább – a *hogyan olvassuk?*. Habár a kötet témáját tekintve picit talán kilóg a sorból, Kucserka Zsófia tanulmánya két szempontból is fontos: egyrészt állást foglal a didaxis kontra irodalomelmélet vitában (ez az állásfoglalás pedig éppen az, hogy nem kell állást foglalnunk, hanem érvényessé kell tenni a két szempontrendszer együttes használatát), másrészt a kötet elrendezésében is metaforá-

jává válik annak, amire Pataki Viktor a gyereklíra olvashatóságának kapcsán felhívja a figyelmet – ez pedig az alapkutatások hiánya. Ugyanis miközben olyan, irodalomelméleti és pszichológiai-pedagógiai tekintetben is a legkorszerűbb módszerekkel dolgozó szövegek születnek, mint Kérchy Anna tanulmánya a groteszk gyerektest ábrázolásának és az érzékenyítésnek, a másság, a deviancia elfogadásának kapcsolatáról, vagy Vincze Ferenc képregényelemzése, amelyben a műfaj képi és nyelvi kódjait játszi könnyedséggel olvassa egymásra, ezzel egy időben mégis szükség van olyan (alap)szövegekre, amelyek a *ki olvas?*, *ki beszél?* és *hogyan olvassunk?* kérdéseire keresik a választ. A kötet párbeszédre hívására válaszul bennem az a kérdés fogalmazódott meg, hogy miközben a gyerekirodalom-kutatás folyamatosan újabb és újabb válaszokat ad és kap, valóban csökken-e ezáltal a feltett kérdések száma. Egy azonban biztos: a gyerekirodalom és a medialitás kapcsolatának sokszínűségéről beszélni ma a szakma legsürgetőbb feladatai között szerepel – ennek felismerése és magas szintű megvalósítása pedig a szóban forgó kötetet egyértelműen jelentőssé teszi.

KEDVES OLVASÓINK!

A *Kortárs* folyóirat szépíró műhelyt indít 2022 első félévében.

A résztvevők olyan szakemberekkel dolgozhatnak együtt, akik igényes szépirodalmi szövegek létrehozásában, a saját szövegek kritikus olvasásában és a minél pontosabb önkifejezésben nyújtanak segítséget.

A SZÉPÍRÓI MŰHELY OKTATÓI:

JENEY ZOLTÁN, PÉCSI GYÖRGYI, SZEKERES NIKOLETTA, SZILASI LÁSZLÓ.

A műhelyek online formában zajlanak, délután, a munkaidő utáni időszakban, 2022. február elejétől.

A JELENTKEZÉS FELTÉTELEI:

Kérjük a jelentkezőket, hogy a muhely.kortars@gmail.com email-címre küldjenek egy prózai szöveget/szövegrészletet (maximum 8000 karakter) vagy két verset, illetve szakmai önéletrajzot.

A JELENTKEZÉS HATÁRIDEJE: **2022. JANUÁR 21.**

A jelentkezők közül a beküldött anyagok alapján a *Kortárs* szerkesztői választják ki a résztvevőket.

További részleteket a *Kortárs* Facebook oldalán találunk olvasóink.